

FÜGGETLEN MÉDIAKÖZPONT
Center for Independent Journalism

ANTI-SLAPP ÚTMUTATÓ

MAGYAR JOGÁSZOK SZÁMÁRA

Co-funded by
the European Union

Szerző:

Uszkiewicz Erik

A kiadvánnyal kapcsolatos további információ ezen az email címen

kérhető: cij@cij.hu

FELELŐSSÉGI NYILATKOZAT:

Ez a dokumentum a „Pioneering anti-SLAPP Training for Freedom of Expression (PATFox)” elnevezésű projekt részeként készült, amelyet az Európai Unió támogatott a n° 1010515599 szerződés alapján. Ugyanakkor a dokumentumban kifejtett álláspontok és vélemények kizárólag a szerző(k) nézeteit tükrözik és nem feltétlenül azonosak az Európai Unióéival. Így ezekért sem az Európai Unió, sem az adományozó hatóság nem felelős. A projektről részletes információ itt található: <https://www.antislapp.eu/>

1. Mi az a slapp?	1
2. A jelenség nagysága és elterjedtsége	3
3. Melyek a slapp-eljárások legfontosabb jellemzői?	8
4. Melyek a leggyakoribb tényállások magyarországon?	10
5. Szabályozási kísérletek a slapp elleni fellépés érdekében	12
6. Mit tesz / mit tehet az európai unió?	14
7. Az irányelvjavaslattal kapcsolatos legfontosabb tudnivalók	16
8. Az ajánlás legfontosabb elemei	21
9. Az európai unió egyéb szakpolitikai intézkedései 2020-at követően	25

1. Mi az a slapp?¹

Közéleti részvételt akadályozó stratégiai pereknek, vagy angolul **Strategic Lawsuits Against Public Participation (SLAPP)**² hívják azokat az eljárásokat, amelyek célja, hogy a közéletben aktív civileket, újságírókat nyomás alatt tartsák, megfélemlítsék, elhallgattassák és a különféle eljárások – nem ritkán párhuzamos – megindításával erőforrásaikat hosszútávon lekössék és korlátozzák.

A közéleti részvételt akadályozó, nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélésszerű bírósági eljárások újkeletű, ám egyre gyakrabban előforduló jelenségek az Európai Unióban. Az ilyen perek a közérdek védelmében fellépők zaklatásának és megfélemlítésének különösen káros formáját jelentik. Nem megalapozott vagy túlzó bírósági eljárásokról van szó, amelyeket jellemzően befolyásos egyének, lobbicsoportok, nagyvállalatok vagy állami szervek indítanak olyan felek ellen, akik vagy amelyek – közérdekből – kritikát fogalmaznak meg vagy a felperes számára kínos üzeneteket közölnek. Céljuk a kritikus hangok cenzúrázása, megfélemlítése és elhallgattatása azáltal, hogy a jogi védelem költségeivel terhelik őket mindaddig, amíg fel nem hagynak kritikájukkal vagy ellenvetéseikkel. A rendes eljárásokkal ellentétben a közéleti részvételt akadályozó stratégiai pereket nem az igazságszolgáltatáshoz való jog gyakorlása és a per megnyerése vagy jogorvoslat szerzése céljából, hanem az alperes megfélemlítése és forrásainak kimerítése érdekében indítják. Végső céljuk, hogy visszatartó hatást

¹ Ez a kézikönyv és útmutató a Független Médiaközpontnak a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek (Strategic Lawsuits Against Public Participation / SLAPP) témakörében a PATFox projekt részeként készült, amelyet az Európai Bizottság támogat. A jelen tanulmány nagy mértékben támaszkodott a Bordogi Bea által összeállított – esettanulmányokat tartalmazó - „Anti-SLAPP tematika magyar jogászok számára” elnevezésű munkára (https://cij.hu/hu/wp-content/uploads/2024/01/HU_case_studycover.pdf), a 2022. május 31-én tartott „Visszaélésszerű pereskedés civilek és újságírók ellen – Mit tehet az EU?” szakmai kerekasztal-beszélgetésenre (<https://www.youtube.com/watch?v=a-0dXNtKPxA&t=1164s>), valamint a Független Médiaközpont és projekt partnere, a Magyarországi Európa Társaság által közösen szervezett 2023. november 14-i „Fellépés a közéleti részvételt akadályozó perekkel szemben – Műhelyfoglalkozás jogászok, médiszakemberek és civil szervezetek képviselői számára” című műhelyfoglalkozáson elhangzottakra (<https://europatarsasag.hu/hu/blog/fellepes-kozeleti-reszvetelt-akadalyozo-perekkel-szemben>).

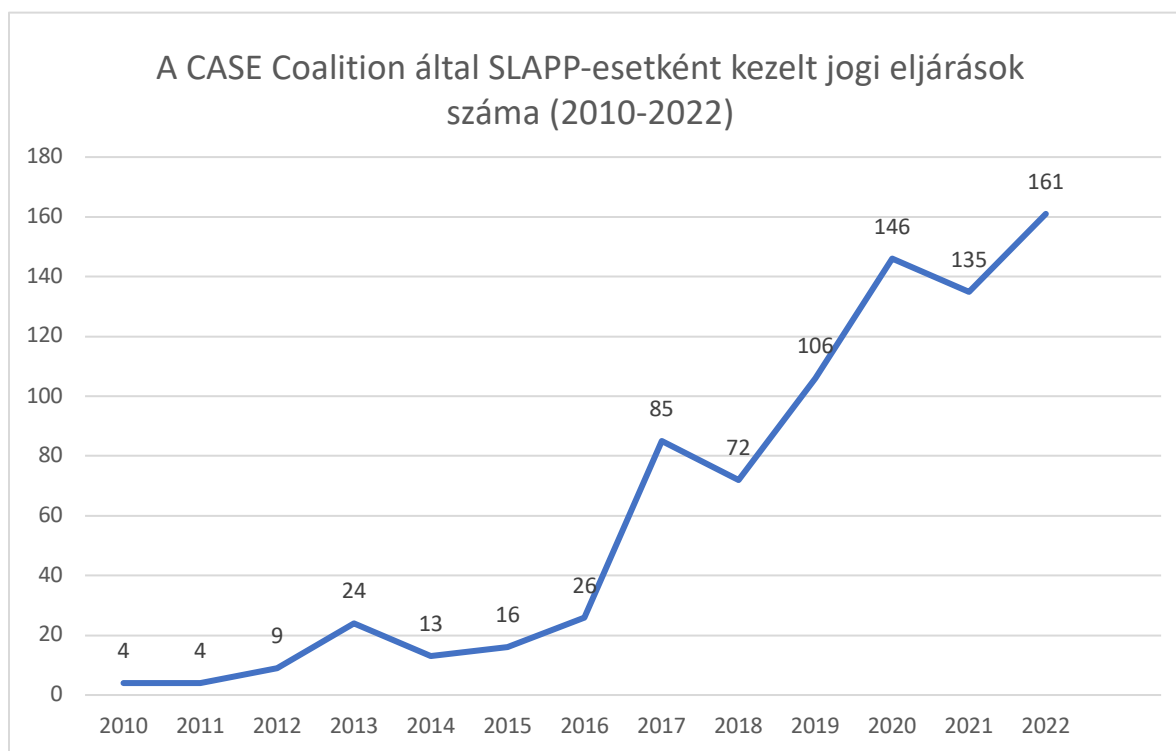
² A „SLAPP” kifejezést az 1980-as években a Denveri Egyetem két professzora, George W. Pring és Penelope Canan alkotta meg, akik a „SLAPPs: Getting Sued for Speaking Out” című könyv társszerzői voltak.

gyakoroljanak, elnémítsák az alperest és elrettentsék munkája végzésétől.

A közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek célpontjai jellemzően újságírók és emberijog-védők. Egyének mellett a médiumokat és a kiadókat, valamint a civil társadalmi szervezeteket is érintik. Más közéletben részt vevő személyek, például kutatók és tudományos szakemberek is célponttá válhatnak.

2. A jelenség nagysága és elterjedtsége

Az Európai Unió országaiban a közügyekben kritikát megfogalmazókkal szemben az utóbbi években megnövekedett a nyilvánvalóan alaptalan jogi eljárások száma. A SLAPP-ügyek évről évre egyre aggasztóbb fenyegetést jelentenek az egészséges és virágzó demokráciákra Európa-szerte. A CASE Coalition³ adatbázisa szerint a SLAPP-ügyek száma folyamatosan nő. A szervezet által nyilvántartásba vett SLAPP-ügyek száma 2010 és 2022 között az alábbiak szerint alakult.

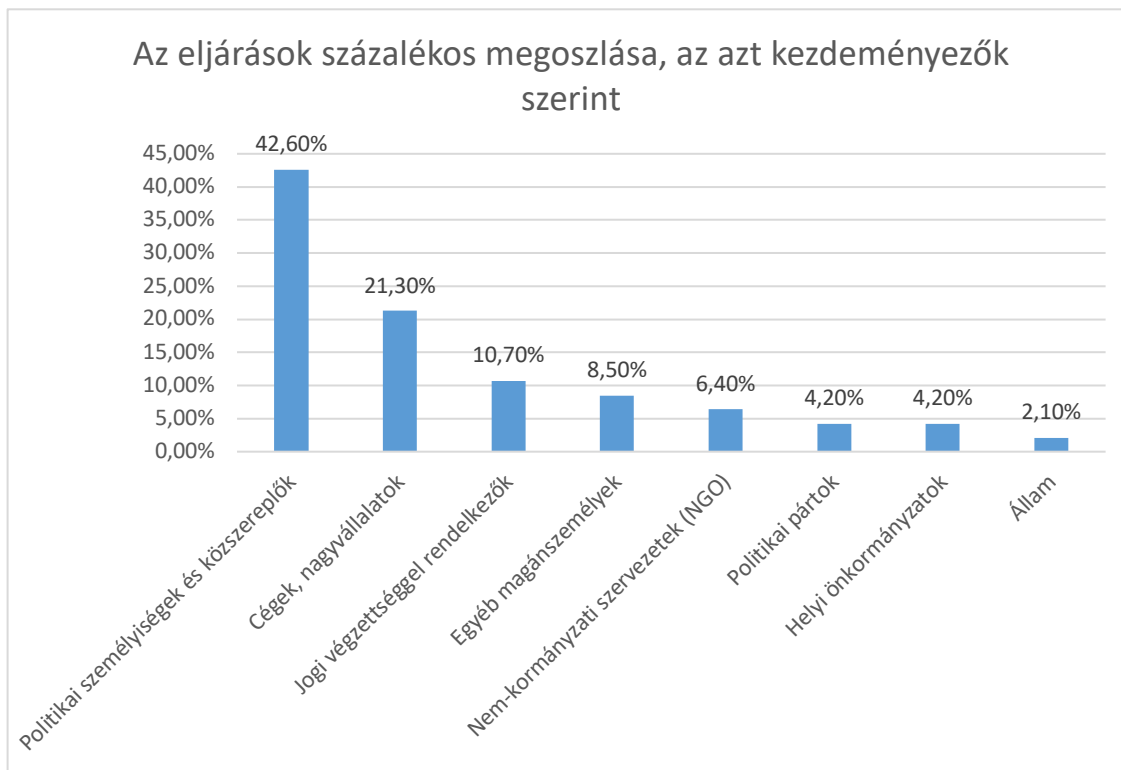

Az Európai Parlament Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottsága (European Parliament Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs – LIBE)⁴ megbízásából

³ A CASE Coalition egy Európa-szerte működő nem kormányzati (civil) szervezetekből álló koalíció, melynek célja a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perekkel szembeni fellépés. Bővebben a szervezetről: <https://www.the-case.eu/>

⁴ <https://www.europarl.europa.eu/committees/hu/libe/home/highlights>

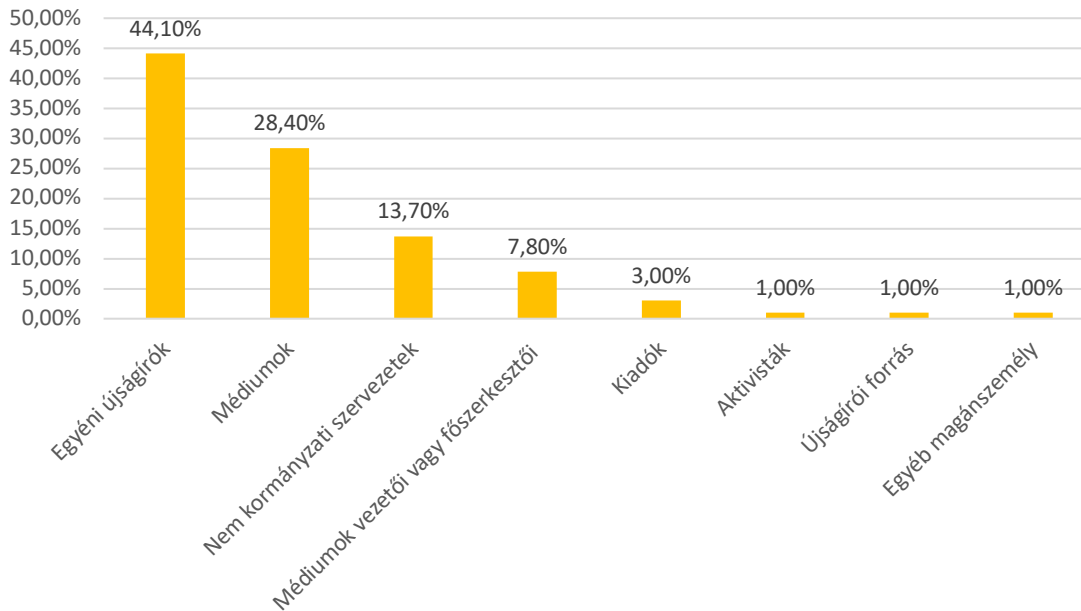
készült és 2023 novemberében publikált jelentés⁵ a 2022. január 1. és 2023. augusztus 31. között az Európai Unió tagállamaiban indított és SLAPP-ként azonosított eljárásokat vizsgálta. A kutatók a vizsgált időszakban 47 eljárást tekintettek SLAPP-nek, amelyek összesen 102 alperessel szemben indultak. A kutatók által is (el)ismert módszertani problémák mellett is érdemes megvizsgálnunk ezeknek az eljárásoknak a legfontosabb sajátosságait, amelyek a SLAPP-eljárások egésze szempontjából tanulságul szolgálhatnak.

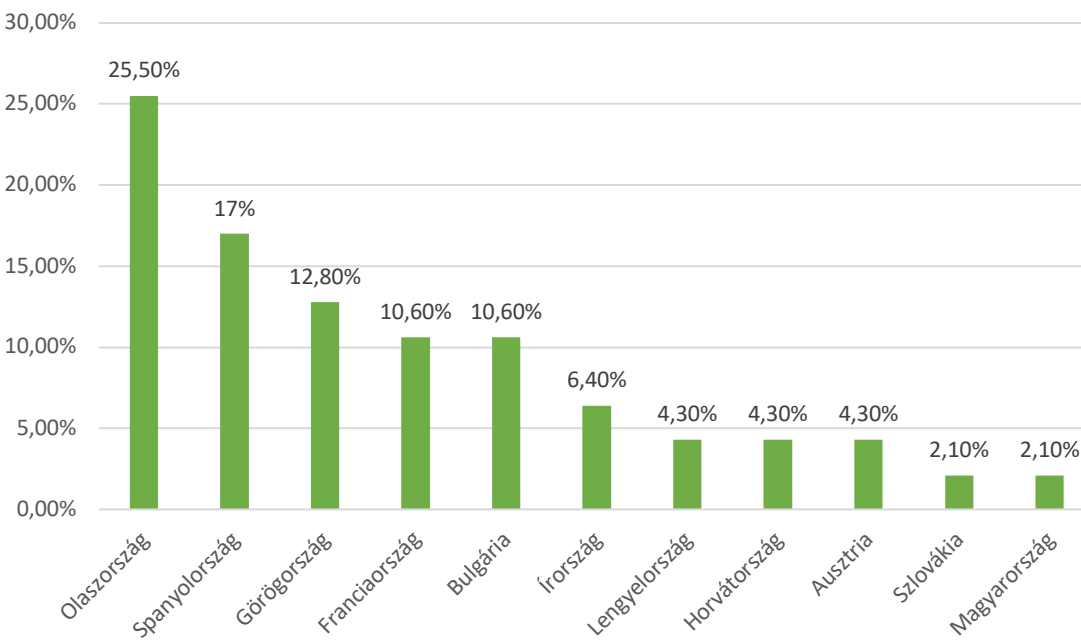
⁵ Open SLAPP Cases in 2022 and 2023. The Incidence of Strategic Lawsuit Against Public Participation, and Regulatory Responses in the European Union. Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs Directorate-General for Internal Policies PE 756.468 - November 2023.

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/756468/IPOL_STU\(2023\)756468_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/756468/IPOL_STU(2023)756468_EN.pdf)

Az eljárások százalékos megoszlása aszerint, hogy kivel szemben kezdeményezték

Az eljárások százalékos megoszlása aszerint, hogy mely EU tagállamban kezdeményezték

A vizsgált eljárások többsége a polgári jogi rágalmozási tényállások alapján indult, de az egyéb polgári jogi tényállások között szerepelt az üzleti titok megsértése is. A büntetőjogi eljárások legnagyobb részét szintén a rágalmozás tette ki, míg az egyéb bűncselekmények között szerepeltek a magánélet megsértése, a közszeméremsértés, a gyűlölet-bűncselekmények és a vallási érzület megsértésével kapcsolatos bűncselekmények.

A 47 vizsgált eset több mint 80 különböző közérdekű ügyet érintett. Ilyenek voltak többek között:

- a korrupció
- a büntető igazságszolgáltatás és a jogrendszer állapota
- a migráció
- a szervezett bűnözés
- a nemzetközi kapcsolatok kérdésköre
- a környezetvédelem
- a védelem- és biztonságpolitika.

De a vizsgált témák között szerepeltek Oroszország Ukrajna elleni háborújának, a COVID-19 járványkezelésnek, vagy épp a Pegasus kémprogram használatának egyes aspektusai is. Látható, hogy valamennyi téma korunk aktuális kérdéseivel áll összefüggésben és jónéhány ezek közül nemcsak a tagállamoknak egyikében, hanem többségében egyszerre több országban is relevanciával bíró és közérdeklődésre számot tartó ügyek.

A kutatás során vizsgálták az egyes eljárásokban meglévő „európai elem” fogalmát is, amelyet olyan esetekre vonatkoztattak, amelyekben az alapul fekvő közérdekű ügyek egynél több EU tagállamot érintettek és az olyan ügyeket vettek figyelembe,

- amelyek hatással vannak a belső piac működésére, vagy
- amelyek az Európai Unió jogalkotási hatáskörébe tartozó ügyeket érintenek.

Mindezek alapján a vizsgált összes ügy 85%-a tartalmazott európai elemet. Az „európai elemként” kategorizált ügyek közé tartoztak:

- a pénzmosás elleni küzdelemmel,
- az EU és Oroszország közötti kapcsolatokkal,
- az uniós támogatásokkal való visszaélésekkel,
- a kiber-biztonsággal,
- a migrációval,
- a kiadatásokkal,
- a pénzügyi felügyeleti szervek működésével,
- a szervezett bűnözéssel és
- a kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatos esetek.

Ezenkívül a kutatók öt fontos eljárás taktikát azonosítottak a SLAPP ügyek területén:

- több eljárás párhuzamos kezdeményezése
- több alperes elleni együttes eljáráskezdeményezés
- magánszemély célba vétele
- túlzott mértékű kártérítési igények
- nem-vagyoni károk miatti kártérítési igények.

3. Melyek a slapp-eljárások legfontosabb jellemzői?

Az előzőekben felvázolt ismertető és statisztikai adatok alapján az alábbiakban összefoglaljuk a SLAPP-eljárások legfontosabb jellemzőit.

Kik indítanak SLAPP-eljárásokat?

- befolyásos egyének
- lobbicsoportok
- nagyvállalatok
- GONGO-k⁶

Kik ellen indítanak SLAPP-eljárásokat?

- újságírók⁷, szerkesztőségek⁸
- aktivisták⁹
- emberi jogi, környezetvédelmi, egyéb civil szervezetek
- az akadémiai szféra szereplői, kutatók¹⁰
- a nyilvános diskurzusokban résztvevő személyek,¹¹ a nyilvánosságban közügyekkel kapcsolatban kritikát megfogalmazók¹²

⁶ Gongo: government-organized non-governmental organization, vagyis a kormányzat által létrehozott nem kormányzati szervezet.

⁷ Az ismert máltai újságírót, Daphne Caruana Galiziát 2017. október 16-án az autójába rejtett bombával gyilkolták meg. Ezt követően derült csak ki, hogy a meggyilkolása pillanatában 47 eljárás volt folyamatban az újságíró ellen, amelyeket nagyvállalatok, bankok és a politikai és üzleti elit befolyásos szereplői indítottak. Lásd bővebben: <https://www.newyorker.com/magazine/2020/12/21/murder-in-malta>

<https://www.ibanet.org/Freedom-of-expression-Europe-tackles-abusive-lawsuits-against-public-watchdogs>

⁸ Lásd például a Hell Energy tulajdonosainak ügyét a Forbes magazinnal kapcsolatban. <https://forbes.hu/uzlet/birosaggal-tuntetik-el-az-utcakrol-a-forbes-magazin-gazdaglistajat-a-hell-energy-tulajdonosai/>

⁹ Lásd például a spanyolországi Coren nevű húsfeldolgozó ügyét, amely 1 millió eurós kártérítést követelt egy környezetvédő aktivistától. <https://es.greenpeace.org/es/en-profundidad/coren-contra-manuel/>

¹⁰ Lásd például a Wojciech Sadurski professzor ellen indult lengyelországi eljárásokat. <https://www.article19.org/resources/appeal-court-slapp-sadurski/>

¹¹ A „Visszaélészerű pereskedés civilek és újságírók ellen – Mit tehet az EU?” címmel, 2022. május 31-én, a Független Médiaközpont által szervezett kerekasztal-beszélgetésen Bodrogi Bea ügyvéd ilyenként említette azokat az eseteket, amikor Magyarországon szabálysértési eljárásokat indítottak tüntetőkkel szemben azért, mert a tüntetésről hazafelé menet nem a járdán, hanem az úttesten mentek, ezzel úgymond akadályozták a közlekedési forgalmat. Elmondása szerint „sok száz ilyen eset indult az elmúlt években Magyarországon, amikor sok száz büntetést, azaz bírságot szabtak ki a tüntetőkre.”

¹² Lásd például a Hell Energy Kft. ügyét, amelyben egy magánszeméllyel szemben indítottak eljárást, aki a Hell logóját felhasználva fejezte ki kritikusan véleményét egy zárt Facebook-csoportban a céghez kapcsolható tatabi öregtavi hotelprojektről.

Melyek a SLAPP-eljárások legfontosabb jellemzői?

- kiegyensúlyozatlan erőviszony a felek között, „fegyveregyenlőtlenség”
- az eljárás elsődleges célja nem az igazságszolgáltatáshoz való jog gyakorlása, hanem a kritikus hangok elhallgattatása, (ön)cenzúrára kényszerítés, megfélemlítés és zaklatás
- „chilling effect”, azaz dermesztő hatás
- a tipikus eljárások közé tartoznak a rágalmozási ügyek, a személyiségi jogi perek, az adatvédelmi és szabálysértési eljárások
- egy és ugyanazon közlésért vagy megszólalásért több eljárást is indítanak párhuzamosan: például sajtópert, személyiségi jogi pert vagy akár büntetőeljárást
- jellemzők az irreálisan magas sérelemdíj iránti keresetek
- gyakran nyilvánvalóan megalapozatlan az ügy

4. Melyek a leggyakoribb tényállások magyarországon?

A SLAPP-eljárások részeként polgári, büntető, szabálysértési eljárások, de az adatvédelmi és GDPR-szabályokra hivatkozva más, például közigazgatási eljárások is indulhatnak. Az alábbiakban ismertetjük azokat a – különböző jogterületekről származó – tényállásokat, amelyek SLAPP-eljárások alapjául szolgálhatnak.

I. Büntetőeljárások¹³

❖ Rágalmazás

226. § (1) Aki valakiről más előtt a becsület csorbítására alkalmas tényt állít, híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évig terjedő szabadságvesztés, ha a rágalmazást

- a) aljas indokból vagy célból,
- b) nagy nyilvánosság előtt, vagy
- c) jelentős érdeksérelmet okozva követik el.

(3) Nem büntetendő rágalmazás miatt annak a cselekménye, aki az (1) bekezdésben meghatározottakat a közügyek szabad megvitatása körében sajtótermék vagy médiaszolgáltatás útján követi el, feltéve, hogy cselekménye nem irányul a sértett emberi méltóságának nyilvánvaló és súlyosan becsmérítő tagadására.

❖ Becsületsértés

227. § (1) Aki a 226. §-ban meghatározottakon kívül mással szemben

a) a sértett munkakörének ellátásával, közmegbízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben vagy

¹³ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény.

b) nagy nyilvánosság előtt a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a becsületsértést tettelesen követi el.

(3) Nem büntetendő becsületsértés miatt annak a cselekménye, aki az (1) bekezdésben meghatározottakat a közügyek szabad megvitatása körében sajtótermék vagy médiaszolgáltatás útján követi el, feltéve, hogy cselekménye nem irányul a sértett emberi méltóságának nyilvánvaló és súlyosan becsmérlő tagadására.

II. Polgári jogi eljárások¹⁴

❖ Jóhírnév sérelem, becsületsértés

2:45. § [A becsülethez és jóhírnévhez való jog]

(1) A becsület megsértését jelenti különösen a más személy társadalmi megítélésének hátrányos befolyásolására alkalmas, kifejezésmódjában indokolatlanul bántó véleménynyilvánítás.

(2) A jóhírnév megsértését jelenti különösen, ha valaki más személyre vonatkozó és e személyt sértő, valótlan tényt állít vagy híresztel, vagy valós tényt hamis színben tüntet fel.

III. Szabálysértési eljárások¹⁵ (pl.: közlekedési szabálysértési eljárások)

IV. GDPR eljárások¹⁶

¹⁴ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény.

¹⁵ A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény.

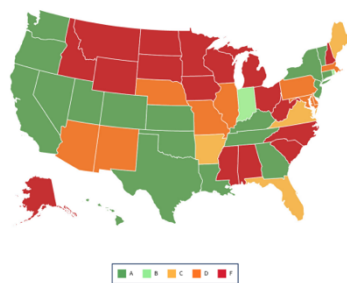
¹⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2016. április 27-i (EU) 2016/679 RENDELETE a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet).

5. Szabályozási kísérletek a slapp elleni fellépés érdekében

A közéleti részvételt akadályozó perekkel szembeni jogszabályokkal az Amerikai Egyesült Államokban, Kanadában és Ausztráliában találkozhatunk, míg Európában a SLAPP-ügyek továbbra is jórészt ismeretlenek és dermesztő hatásuk kevésbé áll a figyelem középpontjában. Egyes szakértők szerint ez a különbség elsősorban a véleménynyilvánítás szabadságának az egyes országok különböző alkotmányos rendszereiben gyökerező eltérő értelmezéséből fakad. Míg a szólásszabadságot szinte abszolút jogként védi az Egyesült Államok első alkotmánykiegészítése, addig az európai nemzeti és regionális jogrendszerekben kiegyensúlyozottabb védelmet élvez ezen alapvető jog és más alapjogok, mint például a jóhírnévhez való jog.

Létező SLAPP-ellenes szabályozások a világban

- **Amerikai Egyesült Államok:** 34 joghatóságban – 33 államban és a Columbia Kerületben (District of Columbia) – léteznek a SLAPP-eljárások elleni jogszabályok (a többi 17 államban nincs ilyen). Az amerikai Institute for Free Speech 2023-as jelentése¹⁷ az alábbi ábrán látható értékelést készítette el a SLAPP eljárások elleni fellépések jogi szabályozásait vizsgálva az USA különböző tagállamaiban.

¹⁷ IFS' Anti-SLAPP Statutes: 2023 Report Card. <https://www.ifs.org/anti-slapp-report/>

- **Kanada:** Québec, Ontario és Brit Columbia az a három kanadai tartomány, amely rendelkezik ilyen szabállyal. 2009-ben még Québec volt az az első kanadai tartomány, amely SLAPP-ellenes törvényt fogadott el, majd ezt követte Ontarióban a „The Protection of Public Participation Act” elnevezésű jogszabály 2015-ben és végül 2019-ben a „Protection of Public Participation Act” Brit Columbiában.¹⁸
- **Ausztrália:** az Ausztráliai fővárosi terület által elfogadott, a „Protection of Public Participation Act 2008” névre hallgató törvény szabályozza a SLAPP elleni fellépés eszközeit.

¹⁸Anti-SLAPP Legislation in the U.S. and Canada. <https://justiceandenvironment.org/wp-content/uploads/2023/03/Anti-SLAPP-legislation-in-the-US-and-Canada.pdf>

6. Mit tesz / mit tehet az európai unió?

Az Európai Bizottság 2022. április 27-én elfogadta a közéletben részt vevő személyeknek a nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélészerű bírósági eljárásokkal (közéleti részvételt akadályozó stratégiai perekkel) szembeni védelméről szóló **irányelvjavaslatot**¹⁹, valamint a közéletben részt vevő újságíróknak és emberijogvédőknek a nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélészerű bírósági eljárásokkal („közéleti részvételt akadályozó stratégiai perekkel”) szembeni védelméről szóló **ajánlást**.²⁰

Az irányelv az európai intézmények olyan jogi aktusa, amely az elérendő célokat illetően minden címzett (egy, több vagy valamennyi) tagállamra kötelező, ugyanakkor a célok elérését lehetővé tévő forma és eszközök megválasztását a nemzeti hatóságokra hagyja az irányelv megalkotója. Az uniós szinten elfogadott irányelveket az uniós tagállamoknak kell átültetniük, azért, hogy a tagállamok jogrendszerének részévé váljanak. Annak érdekében tehát, hogy egy irányelv nemzeti szinten hatályba lépjen, a tagállamoknak jogszabályt kell elfogadniuk az átültetéshez. Ezeknek a nemzeti intézkedésnek eleget kell tenniük az irányelvben meghatározott célkitűzéseknek, és a nemzeti hatóságoknak tájékoztatniuk kell az Európai Bizottságot ezekről az intézkedésekről. A SLAPP-irányelv jelenleg egy javaslat, amely elfogadás alatt áll, ezért még nem beszélhetünk elfogadott és végleges jogi aktusról. A javaslattal kapcsolatban fontos kiemelni, egyik legfontosabb célja, hogy védelmet, segítséget kapjanak a SLAPP-eljárás alá vontak, illetve egyes nyilvánvalóan megalapozatlan eljárások – a lehetőségekhez képest – legrövidebb időn belül lezáruljanak.

¹⁹ Javaslat – Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a közéletben részt vevő személyeknek a nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélészerű bírósági eljárásokkal (közéleti részvételt akadályozó stratégiai perekkel) szembeni védelméről {SWD(2022) 117 final}.

²⁰ A Bizottság (EU) 2022/758 ajánlása (2022. április 27.) a közéletben részt vevő újságíróknak és emberijogvédőknek a nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélészerű bírósági eljárásokkal („közéleti részvételt akadályozó stratégiai perekkel”) szembeni védelméről.

Fontos hangsúlyozni, hogy az EU irányelvjavaslata a határokon átívelő ügyekre vonatkozik, azokra vonatkozóan kötelezi a tagállamokat, hogy eljárási garanciákat építsenek be a jogrendszerükbe a SLAPP-típusú ügyek megakadályozására vagy korai szakaszban való megszüntetésükre.

Ezzel szemben az ajánlás a nem kötelező erejű jogi aktustípusok egyike. Noha az ajánlásoknak nincsenek jogi következményei, iránymutatást nyújthatnak az uniós jog értelmezésével vagy tartalmával kapcsolatban. A tagállamoknak ezeket az ajánlásokat „illik” betartani és be is szokták tartani, az EU intézményei pedig különböző formában segítik a tagállamokat ezek végrehajtásában.

7. Az irányelvjavaslattal kapcsolatos legfontosabb tudnivalók

Az irányelvre irányuló javaslat a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perekre vonatkozik határon átnyúló vonatkozású polgári ügyekben. Az irányelv négy fő részből áll:

1. Nyilvánvalóan megalapozatlan bírósági eljárások korai szakaszban történő megszüntetése
2. Eljárási biztosítékok
3. Visszaélésszerű bírósági eljárások elleni jogorvoslat
4. Harmadik országbeli ítéletekkel szembeni védelem

Hatály (2. cikk)

Az irányelvet a határokon átnyúló vonatkozású polgári vagy kereskedelmi ügyekre kell alkalmazni, tekintet nélkül a bíróság jellegére. Az irányelv hatálya nem terjed ki különösen az adó-, vám- és közigazgatási ügyekre, illetve az államnak az államhatalom gyakorlása során hozott aktusai vagy elkövetett mulasztásai (*acta iure imperii*) miatti felelősségére.

Az irányelvjavaslat tehát azokra az ügyekre vonatkozik, amelyek határokon átnyúló vonatkozásúak. Tehát például, ha egy magyar ügyben, egy magyar újságíró ellen pert indít valaki Németországban, mert a cikk Németországban is elérhető (vagy még inkább, ha a szóban forgó írás németül is megjelenik vagy valamelyik német platformon is elérhető), akkor az irányelv szabályai alkalmazhatók lesznek.

Mi minősül „közéleti részvételnek”? (3. cikk 1. pont)

Közéleti részvételnek minősül valamely természetes vagy jogi személy által a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságának közérdekkel kapcsolatos gyakorlása keretében kifejezett nyilatkozat vagy végzett tevékenység, valamint az ehhez közvetlenül

kapcsolódó előkészítő, támogató vagy segítő tevékenységek. Ez magában foglalja a panaszokat, a petíciókat, a közigazgatási vagy bírósághoz benyújtott kérelmeket és a nyilvános meghallgatásokon való részvételt.

Milyen módon definiálja a javaslat a „közérdek” fogalmát? (3. cikk 2. pont)

Közérdeknek tekinthető minden olyan kérdés, amely a nyilvánosságot olyan mértékben érinti, hogy jogos érdeke fűződhet hozzá, többek között az alábbi területeken:

- közegészségügy, biztonság, környezet, éghajlat, vagy az alapvető jogok gyakorlása
- közfigyelmet élvező vagy közérdeklődésre számot tartó személy vagy szervezet tevékenysége
- a törvényhozó, végrehajtó vagy igazságügyi szerv által nyilvános mérlegelés vagy felülvizsgálat, illetve bármely más nyilvános hivatalos eljárás alatt álló ügy
- korrupcióra, csalásra vagy bűncselekményre vonatkozó állítások
- a dezinformáció elleni küzdelmet célzó tevékenységek.

A nyilvánvalóan megalapozatlan bírósági eljárás fogalma és korai szakaszban történő megszüntetése (3. cikk és 9. – 13. cikkek)

Azon közéleti részvétel kapcsán indított bírósági eljárások (3. cikk 3. pont) tekinthetők részben vagy egészben megalapozatlannak, amelyeknek fő célja a közéleti részvétel megakadályozása, korlátozása vagy szankcionálása. Ilyen célra utalhat:

- a kereseti követelés egészének vagy egy részének aránytalan, túlzott vagy ésszerűtlen jellege
- a felperes vagy vele kapcsolatban álló felek által hasonló ügyekben indított több eljárás ténye
- megfélemlítés, zaklatás vagy fenyegetés a felperes vagy képviselői részéről.

Ilyen esetben a tagállamok feljogosítják a bíróságokat arra, hogy a közéleti részvételt akadályozó bírósági eljárás korai szakaszában határozatot hozzanak az eljárás

teljes vagy részleges megszüntetéséről, amennyiben az nyilvánvalóan megalapozatlan.

Fontos eljárási szabályok továbbá, hogy

- amennyiben az alperes a korai szakaszban történő megszüntetésre irányuló kérelmet nyújt be, az alapeljárást a megszüntetés iránti kérelemről szóló jogerős határozat meghozataláig fel kell függeszteni (10. cikk);
- a tagállamok bíróságai a korai szakaszban történő megszüntetés iránti kérelmet gyorsított eljárásban bírálják el, figyelembe véve az ügy körülményeit, valamint a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogot (11. cikk);
- amennyiben az alperes korai szakaszban történő megszüntetés iránti kérelmet nyújt be, a felperesnek kell bizonyítania, hogy a kereset nem nyilvánvalóan megalapozatlan (bizonyítási teher) (12. cikk);
- a tagállamok biztosítják, hogy a 9. cikk szerinti korai szakaszban történő megszüntetést megtagadó vagy megállapító határozattal szemben fellebbezéssel lehessen élni.

Eljárási költségek (14. cikk)

Az irányelvjavaslat értelmében a közéleti részvételt akadályozó, visszaélésszerű bírósági eljárást indító felperes kötelezhető kell, hogy legyen az eljárás valamennyi költségének viselésére, beleértve az alperesnél felmerült jogi képviselő összes költségét is, feltéve, hogy e költségek nem túlzottak (tehát a felperes viseli az összes költséget, beleértve az alperes ügyvédi díját is, ha az ügyet visszaélésszerűnek nyilvánítja a bíróság).

Kártérítés (15. cikk)

A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy az a természetes vagy jogi személy, aki vagy amely a közéleti részvételt akadályozó, visszaélésszerű bírósági eljárás következtében kárt szenvedett, teljes körű kártérítést igényelhessen és kaphasson (tehát: a közéleti részvételt akadályozó stratégiai per

célpontjának joga lesz keresetet benyújtani a vagyoni és nem vagyoni károk megtérítése iránt, és joga lesz azok teljes körű megtérítésére).

Szankciók (16. cikk)

A tagállamok előírják, hogy a közéleti részvételt akadályozó, visszaélésszerű bírósági eljárásban eljáró bíróságok hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókat szabhatnak ki az eljárást indító félre (tehát annak megakadályozása érdekében, hogy a felperesek visszaélésszerű bírósági eljárást indítsanak, a bíróságok visszatartó erejű szankciókat szabhatnak ki azokra, akik ilyen ügyeket a bíróság elé visznek).

A harmadik országbeli ítéletekkel szembeni keresetekre vonatkozó joghatóság (18. cikk)

A tagállamok biztosítják, hogy amennyiben egy tagállamban lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező természetes vagy jogi személy ellen közéleti részvétel miatt harmadik ország bírósága előtt visszaélésszerű bírósági eljárást indítanak, ezen személy a lakóhelye vagy székhelye szerinti bíróság előtt kérheti a harmadik ország bírósága előtti eljárással összefüggésben felmerült károk és költségek megtérítését, függetlenül attól, hogy a harmadik országban indított eljárás felperese hol rendelkezik lakóhellyel vagy székhellyel (vagyis a tagállamoknak meg kell tagadniuk a valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személlyel szembeni, nem uniós országból származó határozatok elismerését, ha az eljárás a tagállam joga szerint nyilvánvalóan megalapozatlannak vagy visszaélésszerűnek bizonyulna. A célszemély abban a tagállamban is jogosult lesz kártérítésért és költségei megtérítéséért folyamodni, ahol a lakóhelye van).

Ezen irányelv alkalmazásában az ügyek határokon átnyúló vonatkozásúnak tekintendők, kivéve, ha mindkét fél lakóhelye vagy székhelye az eljáró bíróság szerinti tagállamban található, ami arra utal, hogy az ügy tisztán belföldinek tekinthető.

Ugyanakkor két másik típusú esetben az ügyet határokon átnyúló vonatkozásúnak

kell tekinteni még akkor is, ha az eljárásban részes mindkét fél lakóhelye vagy székhelye az eljáró bíróság szerinti tagállamban található.

- Az első ilyen eset az, amikor a szóban forgó közérdekekkel kapcsolatos konkrét közéleti részvételi cselekmény egynél több uniós tagállamot érint. Idetartozik az uniós intézmények által szervezett eseményeken való nyilvános részvétel, például a nyilvános meghallgatásokon való megjelenés, vagy az egynél több tagállam számára különös jelentőséggel bíró ügyekkel – például a határokon átnyúló szennyezéssel vagy a potenciálisan határokon átnyúló érintettséggel járó állítólagos pénzmosással – kapcsolatos nyilatkozatok vagy tevékenységek.
- A második eset, amikor egy ügyet határokon átnyúló vonatkozásúnak kell tekinteni, az, amikor a felperes vagy vele kapcsolatban álló szervezet ugyanazon vagy kapcsolt alperessel szemben más tagállamban párhuzamosan vagy korábban bírósági eljárást indított.

8. Az ajánlás legfontosabb elemei

Az ajánlás iránymutatást nyújt a tagállamok számára ahhoz, hogy hatékony, megfelelő és arányos intézkedéseket hozzanak a közéleti részvételt akadályozó, nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélészerű bírósági eljárások kezelése, valamint különösen az újságírók és az emberijog-védők ilyen eljárásokkal szembeni védelme érdekében, a demokratikus értékek és az alapvető jogok teljes mértékű tiszteletben tartása mellett.

Az alábbiakban ismertetünk néhányat a megfogalmazott ajánlások közül:

- Főszabályként a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy alkalmazandó jogi kereteik rendelkezzenek a közéleti részvételt akadályozó, nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélészerű bírósági eljárások kezeléséhez szükséges biztosítékokról, teljes mértékben tiszteletben tartva a demokratikus értékeket és az alapvető jogokat, ezen

belül a tisztességes eljáráshoz való jogot és a véleménynyilvánítás szabadságát.

- A tagállamoknak törekedniük kell (annak biztosítására, hogy)
 - rendelkezésre álljanak a közéleti részvételt akadályozó, nyilvánvalóan megalapozatlan bírósági eljárások esetében a korai elutasítást lehetővé tevő eljárási biztosítékok;
 - a közéleti részvételt akadályozó, visszaélészerű bírósági eljárásokkal szembeni egyéb jogorvoslati lehetőségeket, ideértve konkrétan a költségek viselését – azaz azt, hogy a közéleti részvételt akadályozó, visszaélészerű bírósági eljárást indító felperes kötelezhető az eljárás összes költségének viselésére;
 - kártérítést nyújtsanak minden olyan természetes vagy jogi személy számára, aki vagy amely a közéleti részvételt akadályozó, visszaélészerű bírósági eljárás következtében kárt szenvedett;
 - hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciók kiszabásának lehetőségére a közéleti részvételt akadályozó, visszaélészerű bírósági eljárást indító félre.
- A tagállamoknak megfelelő intézkedéseket kell hozniuk annak biztosítására, hogy a jogi szakemberek magatartását szabályozó etikai szabályok és az ezek megsértésére vonatkozó fegyelmi szankciók figyelembe vegyék a közéleti részvételt akadályozó, megalapozatlan vagy visszaélészerű bírósági eljárásokat, és ezek visszaszorítására megfelelő intézkedéseket foglaljanak magukban. A tagállamoknak ösztönözniük kell az önszabályozó testületeket és a jogi szakemberek szövetségeit, hogy etikai normáikat – beleértve a magatartási kódexeket is – hangolják össze ezzel az ajánlással. Megfelelő figyelemfelkeltő és képzési tevékenységek kialakítása szintén ajánlott.
- A tagállamoknak támogatniuk kell a közéleti részvételt akadályozó, megalapozatlan vagy visszaélészerű bírósági eljárásokkal kapcsolatos képzési lehetőségek biztosítását a jogi szakembereknek, így a bírácoknak és az igazságügyi alkalmazottaknak valamennyi bírósági szinten, a képesített ügyvédeknek, illetve az ilyen bírósági

eljárások potenciális célpontjainak. A képzéseknek az ilyen eljárások azonosításához és az azokra való megfelelő reagáláshoz szükséges szakértelem kialakítására kell összpontosítaniuk.

- Az újságírók, az egyéb médiaszakemberek és az emberi jog-védők számára szervezett képzésnek meg kell erősítenie a közéleti részvételt akadályozó, nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélészerű bírósági eljárások kezelésére való képességüket. E képzésnek a közéleti részvételt akadályozó, nyilvánvalóan megalapozatlan vagy

visszaélészerű bírósági eljárások felismerésére és az ilyen eljárások célpontjává válás esetén teendő lépésekre kell összpontosítania, valamint tájékoztatást kell nyújtania az érintettek jogairól és kötelezettségeiről annak érdekében, hogy azok képesek legyenek az ilyen eljárásokkal szembeni védelmükhöz szükséges lépések megtételére. Az újságírói képzésnek emellett ki kell terjednie a nemzeti sajtó- vagy médiatanácsok által meghatározott etikai normákra és iránymutatásokra is.

- A Bizottság arra ösztönzi a tagállamokat, hogy támogassák azokat a – többek között a nemzeti emberi jogi intézmények és a civil társadalmi szervezetek által indított – kezdeményezéseket, amelyek célja a közéleti részvételt akadályozó, nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélészerű bírósági eljárásokkal kapcsolatos figyelemfelkeltés és tájékoztató kampányok szervezése. Különös hangsúlyt kell helyezni az ilyen eljárások potenciális célpontjainak megszólítására.
- A negatív attitűdök, sztereotípiák és előítéletek elleni figyelemfelkeltő kampányok is foglalkozhatnak a közéleti részvételt akadályozó, nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélészerű bírósági eljárásokkal.
- A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a közéleti részvételt akadályozó, nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélészerű bírósági eljárások célpontjai egyéni és független támogatást vehessenek igénybe. E célból a tagállamoknak meg kell

határozniuk és támogatniuk kell azokat a szervezeteket, amelyek iránymutatást és támogatást nyújtanak az ilyen eljárások célpontjai számára. Ilyen szervezetek lehetnek a jogi szakemberek szövetségei, a média- és sajtótanácsok, az emberi jogi jogvédők ernyőszervezetei, uniós és nemzeti szintű szövetségek, a közéleti részvételt akadályozó, nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélészerű bírósági eljárások célpontjait pro bono alapon védő ügyvédi irodák, az egyetemek jogsegélyszolgálatai és egyéb nem kormányzati szervezetek.

- Minden tagállamnak létre kell hoznia egy kapcsolattartó pontot, amely összegyűjti és megosztja az összes olyan szervezetre vonatkozó információkat, amely iránymutatást és támogatást nyújt a közéleti részvételt akadályozó, nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélészerű bírósági eljárások célpontjai számára.
- A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a közéleti részvételt akadályozó, nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélészerű bírósági eljárások alperesei megfizethető és könnyen hozzáférhető módon jogi segítségnyújtásban részesülhessenek.
- A tagállamoknak meg kell bízniuk – az igazságügyi statisztikákra vonatkozó intézményi rendelkezéseik figyelembevételével – egy vagy több hatóságot azzal, hogy az adatvédelmi követelmények maradéktalan tiszteletben tartása mellett gyűjtsék és összesítsék a joghatóságuk alatt indított, közéleti részvételt akadályozó, nyilvánvalóan megalapozatlan vagy visszaélészerű bírósági eljárásokra vonatkozó adatokat. A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy legyen egy olyan hatóság, amely felelős az információk koordinálásáért, és amely 2023 végétől kezdődően évente jelentést tesz a Bizottságnak a nemzeti szinten gyűjtött összesített adatokról, az adatvédelmi követelmények teljeskörű tiszteletben tartása mellett. A Bizottság évente összefoglalót tesz közzé a kapott hozzájárulásokról.

9. Az európai unió egyéb szakpolitikai intézkedései 2020-at követően

A SLAPP elleni fellépés keretében megszületett irányelvjavaslat és ajánlás mellett az Európai Unió intézményei számos egyéb szakpolitikai intézkedést fogalmaztak meg az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok, ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogainak védelme érdekében.

2020 óta ezek közé tartozik többek között:

- Az európai demokráciáról szóló cselekvési terv²¹

A terv a nemzeti hatáskörök teljes körű tiszteletben tartásával megerősített uniós szakpolitikai keretet és konkrét intézkedéseket határoz meg a következők érdekében:

- ✓ a szabad és tisztességes választások és az erős demokratikus részvétel előmozdítása
 - ✓ a szabad és független média támogatása (amelyen belül külön is nevesített cél a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek visszaélészerű alkalmazása elleni küzdelem) és
 - ✓ a dezinformáció elleni küzdelem.
- Ajánlás az újságírók és más médiaszakemberek védelmének, biztonságának és szerepvállalásának az Európai Unióban történő biztosításáról²², amely hivatkozik a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek kezelésére irányuló ajánlásra és bizottsági kezdeményezésre

²¹ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának az Európai Demokráciára vonatkozó cselekvési tervről COM/2020/790 final.

²² A Bizottság (EU) 2021/1534 ajánlása (2021. szeptember 16.) az újságírók és más médiaszakemberek védelmének, biztonságának és szerepvállalásának az Európai Unióban történő biztosításáról C/2021/6650.

- Jogállamisági jelentések²³
- Az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről szóló irányelv²⁴
- Az emberi jogokra és a demokráciára vonatkozó uniós cselekvési terv (2020–2024)²⁵, amelynek célkitűzései között többek között szerepel az az emberijog-védőknek nyújtott közvetlen támogatás; és az emberijog-védők elleni bírósági perek megfigyelése
- Az EU emberi jogi iránymutatásai az online és offline véleménynyilvánítás szabadságáról²⁶
- Az Aarhusi Egyezmény²⁷
- Közlemény a környezeti bűnözés elleni küzdelemről²⁸

²³2023-ban az Európai Bizottság már negyedik alkalommal publikálta a jogállamisági jelentését. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_23_3631

²⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1937 irányelve (2019. október 23.) az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről PE/78/2019/REV/1.

²⁵ Közös közlemény az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak Az emberi jogokra és a demokráciára vonatkozó uniós cselekvési terv 2020–2024 JOIN/2020/5 final.

²⁶ Az EU emberi jogi iránymutatásai az online és offline véleménynyilvánítás szabadságáról 9647/14.

²⁷ 2005/370/EK: A Tanács határozata (2005. február 17.) a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságban a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló egyezménynek az Európai Közösség nevében való megkötéséről.

²⁸ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a környezeti bűnözés elleni küzdelem fokozásáról COM(2021) 814 final.